

DIKTATORN

PROGRAM

Fotograf: Maximilian Mellfors

KÄRA PUBLIK!

Genom att konfrontera våra skuggor och bagage ökar vi vår resiliens och självständighet, och det tror vi på Kamraterna är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Kreneks Diktatorn är den perfekta labbmiljön för den typen av skuggkonfrontation. Vad kan hända inom oss när vi möter inflytelserika personer? Vad är det som får oss att plötsligt göra till synes absurda vändningar?

Verket ger oss inga svar eller samtidskommentarer, utan lämnar oss med frågor som vi tror att vi behöver blicka inåt för att besvara. Vi tror det finns något vi behöver förstå om oss själva, för att också förstå vår samtid. Och varför inte närma sig det bland kulisser à la Grünewald, i scenkonstens trygga famn? Det tror vi på Kamraterna ett av scenkonstens viktigaste bidrag till oss som människor.

Helena de Waal, konstnärlig ledare

Anna Christensson, musikalisk ledare

Mette Klouman, verksamhetsledare & producent

INTERVJU : DAN TURDÉN

Hej Dan Turdén – vem är du?

Jag är operaregissör och sedan fem år konstnärlig ledare för opera på Norrlandsoperan. I grunden är jag skådespelare, men vidareutbildade mig inom operaregi. Jag var också med och grundade Kamraterna. Det blev på många sätt mitt "universitet": en plats där vi, mitt under utbildningar och i början av våra karriärer, faktiskt kunde göra opera och pröva idéer på riktigt. I backspegeln ser jag hur viktigt det var – något ingen skola i världen kan ersätta.

När gjorde du senast något för Kamraterna?

Senast regisserade jag De förskräckliga barnen. Repetitionerna startade försommaren 2020 mitt under pandemin och produktionen fick flyttas fram ett år i taget. Premiären ägde rum först 2022 och delar av ensemblen byttes ut under vägen. När jag gjorde föreställningen hade jag formellt lämnat uppdraget som konstnärlig ledare för Kamraterna och redan börjat på Norrlandsoperan.

Vad fångade dig när du först kom i kontakt med Diktatorn?

Egentligen kom jag i kontakt med operan via syskonverket Schwergewicht oder Die Ehre der Nation (Tungvikt eller Nationens ära) – en 15-minuters "operett" av Ernst Krenek. Det här är nu över tio år sedan. Det visade sig vara en del av en trilogi där även: Der Diktator (Diktatorn) och Das geheime Königreich (Det hemliga kungariket) ingår.

Det talade till mig som är intresserad av det sena 20-talets klangvärld: tonaliteten är uppbruten men fortfarande melodisk och jazzinfluerad – aldrig inställsam, bara väldigt levande.

Diktatorn är extremt kondenserad: hög dramatik på kort tid. Sen dök alltså verket upp igen efter mer än ett decennium som förslag från Kamraternas konstnärliga ledare Helena de Waal. En otrolig och rolig slump och jag är jätteglad över att få göra Krenek – en oerhört produktiv operatonsättare som sällan spelas.

Vad upplever du att Diktatorn handlar om?

Den yttre handlingen är att en diktator vistas på kurort i ett neutralt land som han bestämmer sig för att invadera. Där finns också ett sanatorium där en sjuksköterska vårdar en soldat hon har en relation med. De lägger skulden för soldatens skador på diktatorns krig och vill hämnas. Sjuksköterskan beslutar att mörda diktatorn – men istället förför han henne. Diktatorns hustru tjuvlyssnar och rusar in med pistolen för att skjuta sin man, men sjuksköterskan kastar sig emellan och dör.

Det som intresserar mig är inte samtidspolitisk "diktatoranalys" – den delen är så övertydligt framställd i verket och skulle, om man tog den på bokstavligt allvar, vara en ganska ytlig samtidskommentar. Det spännande är gåtan i relationerna: att någon på kort tid kan svänga från mordisk avsikt till att offra livet för samma person. Det är inte psykologiskt lättfattligt, men sådant händer. Jag vill inte förklara det åt publiken, utan

bara peka på att det mänskliga glappet finns.

Diktatorn själv läser jag mer som en väldigt ensam man – driven av begär efter att ta det han vill ha om han inte får det. Och hustrun är intressant: hon motsätter sig inte krigen av moraliska skäl, utan av omsorg om sin man – "det här är farligt för dig". Logiskt och säkert sant i den typen av relation.

Är det här en pjäs som kommenterar vår tid?

Jag vill inte dra raka paralleller till samtiden. Om man vill förstå dagens geopolitik ger knappast Diktatorn inte mer insikt. Som satir eller samtidsspegel är den från en annan tid och det går inte att applicera rakt av. Det sägs att Krenek baserade diktatorfiguren löst på Mussolini, och visst finns det pompösa drag som för tanken dit, men det är inte där verkets kärna ligger för mig.

Ni har pratat om att rama in föreställningen med texter ur Richard III. Berätta!

När man analyserar Diktatorn dyker Richard III upp som tydlig

parallell – en manipulativ maktspelare som får människor att göra det de egentligen inte vill. Det finns en ikonisk scen hos Shakespeare där Richard förför en änka vid hennes makes katafalk; efteråt vänder han sig till publiken: "Hur var detta möjligt?" Den mekanismen – att något till synes osannolikt plötsligt händer – liknar kärnscenen i Diktatorn. Idén vi jobbar med är att låta ensemblen läsa utvalda monologer ur Richard III som en inramning ihopknutet med en kontrasterande musik.

Ni arbetar i ett avskalat format – hur sätter ni en tydlig estetisk ram?

Vi vill bära med oss en känsla av 1920-talets estetik. Vår scenograf Erik Lindholm Pornes scenografiska arbete för in färg och form som förstärker det icke-naturalistiska i berättelsen. Han hämtar mycket inspiration från Isaac Grünewald. Tanken är att publiken ska sitta i de vackra formerna och färgerna medan det brutala verket utspelar sig. Det är dessutom inte diktatorn som talar mest om blod och död – det gör

sjuksköterskan, i samtal med den blinde soldaten. Här kan man kanske se vissa kopplingar till dagens samhälle där de som säger sig vara på rätt sida verkar kunna bli hur hatiska som helst i det rättas namn.

Vad vill du att publiken tar med sig?

Nyfikenheten på att lösa gåtan Diktatorn själv.

Dan Turdén.

Fotograf: Maximilian Mellfors

Susanna Stern
Fotograf: Maximilian Mellfors

SYNOPSIS

Terrass utanför ett elegant hotell vid Genève sjön. Landskapets fridfulla atmosfär bryts abrupt av diktatorn, då han överlämnar en undertecknad krigsförklaring till en kurir. Han spanar intensivt på Maria, en kvinna som vårdar sin blinda, krigsskadade man på det intilliggande konvalescenthemmet. Maria känner sig trakasserad. Diktatorns hustru Charlotte protesterar mot krigsförklaringen.

Officeren rullas ut på gårdsplanen av en vårdare och vi får höra honom ältä sina minnen från det fasansfulla krig som diktatorn skickat ut honom i. Maria lyssnar, och rörd av sin makes lidande beslutar hon sig för att döda diktatorn.

Diktatorn tar emot Maria i sitt arbetsrum. Genom sin suggestiva kraft tvingar han Maria att överge mordplanerna och istället ge sig åt honom. Han berättar om sitt motto: att våld föder våld och den starkaste segrar. Charlotte har gömt sig i rummet och ser och hör alltihop. Driven av svartsjuka och hämndbegär vill hon döda sin man, men Maria skyddar honom och offrar sitt liv. Dramat slutar med officerens förtvivlade rop, då han full av onda aningar letar efter sin Maria.

Kristine Nowlain och Carl Ackerfeldt
Fotograf: Maximilian Mellfors

DIKTATORN

Musik och libretto: Ernst Krenek

Regissör: Dan Turdén

Översättning och musikalisk ledning: Anna Christensson

Scenografi, kostym, mask & originalkonst: Erik Lindholm Porne

Ljusdesign och tekniker: Daniel Lindström

Regiassistent: Sara Ribbenstedt

Scenografiassistent: Sara Millek

Kostymassistent: Mathilda Guve

Konstnärlig ledare för Kamraterna: Helena de Waal

Musikalisk ledare för Kamraterna: Anna Christensson

Grafisk form: Clara Mårtensson

Foto: Maximilian Mellfors

Producent: Mette Klouman

Medverkande

Diktatorn: Carl Ackerfeldt, baryton

Charlotte, hans hustru: Kristine Nowlain, sopran

Officeren: Fabian Düberg, tenor

Maria, hans hustru: Susanna Stern, sopran

Piano: Anna Christensson

Klarinett: Magnus Holmander

Läs mer på [Kamraterna.com](https://kamraterna.com)

För kontakt, maila till kontakt@kamraterna.com

Kamraterna gör modig och engagerad operakonst sedan snart 20 år tillbaka och står för det krispiga inslaget i Stockholms operavärld. Kamraterna belönades 2025 med Svenska Dagbladets operapris.

Med stöd av Statens Kulturråd, Region Stockholm, Stockholm stad och Nils-Göran Olves stiftelse.

Fabian Düberg
Fotograf: Maximilian Mellfors

OM KOMPOSITÖREN : ERNST KRENEK

Ernst Krenek föddes 1900 i Wien där han växte upp i en småborgerlig miljö. Han studerade komposition i Berlin för bland andra Franz Schreker, och gjorde sig tidigt ett namn som dirigent med uppdrag runtom i Tyskland under 20-talet.

1926 skrev han både libretto och musik till tre kortoperor: *Der Diktator*, *Schwergewicht* och *Das geheime Königreich*. Då hade han redan skrivit ett antal operor, en violinkonsert mm. Han hade just haft en enorm publikframgång med jazzoperan *Jonny spielt auf* vars handling kretsar kring en svart jazzviolinist. Operan blev så populär att det kom ett cigarettmärke med namnet Jonny, ett märke som fortfarande säljs!

Kreneks musik ansågs dock som misshaglig av nazisterna och redan en dag efter valet 1933 togs en pjäs som han skrivit scenmusik ned från repertoaren i Mannheim. Hans musik klassades som själva innebilden för *Entartete Musik* och det blev snart omöjligt för honom att vara verksam i

i Europa. 1938 emigrerade han till USA där han var verksam som lärare på en lång rad olika universitet innan han slog sig ner i Palm Springs i Kalifornien, där han levde till 1991.

Till en början komponerade Krenek i en senromantisk stil, men gick snart över till ett mer atonalt tonspråk. Ett besök i Paris 1924, där han hörde Stravinskys neoklassiska *Pulcinella*-svit, satte djupa spår. Allt detta gör att höra i *Diktatorn*. Senare i livet hängav han sig åt såväl 12-tonsteknik, modalitet och elektronisk musik.

Krenek beskrev själv musiken i *Diktatorn* som att ville skapa största möjliga kontrast i minsta möjliga rum. Om librettot skrev han:

”Med diktator menar jag här inte företrädaren för en viss politisk ideologi, utan snarare en typ av person som på ett suggestivt sätt utövar dominans över sin omgivning, inklusive politiska aspekter. Denna typ, som på intet sätt är ny i historien, verkar nyligen ha uppenbarats för oss i vissa manifestationer.”

Anna Christensson
Fotograf: Maximilian Mellfors

Fotograf: Maximilian Mellfors

KAMRATERNA

Vill du veta mer om vad som händer på Kamraterna?

Läs mer om Kamraterna och våra kommande föreställningar och projekt på **www.kamraterna.com**. Här kan du även anmäla dig till vårt nyhetsbrev, genom vilket du får rabatt på våra föreställningar. Vi finns även på Facebook och Instagram.

Stöd Kamraterna

Vill du bidra till att Kamraterna ska kunna fortsätta att skapa opera utanför ramarna? Ditt stöd gör skillnad. Frivilliga bidrag tas tacksamt emot via **plusgiro 304942-6**.

KAMRATERNA

Krispig opera.

Magnus Holmander
Fotograf: Maximilian Mellfors

CHALLENGER

– en nyskriven opera om drömmar, hybris och katastrof.

På Folkoperan 2-3 juni 2026

Musik: Joel Engström.

Libretto: Sigrid Herrault

I början av juni 2026 presenterar Kamraterna sin första helt nyskrivna opera: Challenger. Verket tar sin utgångspunkt i en av modern tids mest omskakande teknologiska katastrofer. Den 28 januari 1986 lyfte rymdfärjan Challenger från Cape Canaveral i Florida. 73 sekunder senare exploderade farkosten inför direktsända tv-kameror. Alla sju astronauter omkom, däribland högstadieläraren Christa McAuliffe från den lilla staden Concord, New Hampshire – den första civila människan i rymden.

Operan Challenger behandlar inte bara händelsen i sig, utan de bakomliggande krafterna – byråkratiska beslut, idealistiska drömmar, teknisk prestige och mänskliga varningssignaler som ignorerades. Det är en berättelse om hybris och hjältemod, om drömmar som driver människor till gränsen – och över den.

Kompositören Joel Engström säger:
"Jag tror att denna berättelse kan hjälpa oss att problematisera vår syn på enskilda individers roll och reaktion i katastrofala situationer, hur vi

hanterar en till synes meningslös mänsklig förlust och hur vi ska väga drömmar och ambitioner mot risker och reson. Det är för mig en gripande berättelse som kan säga mycket om såväl människans uppfinningsrikedom, hopp och drömmar som vår dumhet, byråkratiska kyla och arrogans."

Med Challenger vill Kamraterna skapa en opera som rör sig mellan det kollektiva och det personliga, det teknologiska och det existentiella. Vi rör oss i moderna miljöer – från NASA:s kontrollrum till klassrum på jorden, vidare in i människors själsliv där lojalitet, moral och drömmar ställs på sin spets. Här ställs frågor om ansvar, mod och vad som händer när varningar tystas för att passa ett schema.

Kärnan i dramat ligger i polariteten mellan det offentliga hjältenarrativet och de försök till motstånd som aldrig nådde fram. I fokus finns ingenjören som försökte säga ifrån – och som därmed, i vår tolkning, blir tragedins verkliga hjälte.

Challenger spelas som ett gästspel på Folkoperan i början av juni 2026, med tre föreställningar planerade. **Biljettsläpp planeras till december 2025 - håll utkik på www.kamraterna.com!**

Konstnär: Erik Lindholm Porne